

лексичних одиниць відбувається переважно у військовій термінології, все частіше проникаючи у слововжиток пересічного українця.

Список літератури

1. Гриценко С. Мовні інновації російсько-української війни 2022 року. Вісник київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. № 2(32), 2022. С. 9 – 13. file:///C:/Users/klient/Downloads/103-Article%20Text-161-1-10-20220909.pda
2. Енциклопедія сучасної української мови: веб-сайт. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=54236 (дата звернення 01.11.2022).
3. Кремінь Т. Новітні сленгізми – неологізми – мовне віддзеркалення війни: веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3490258-povitni-slengizmineologizmi-movne-viddzerkalenna-vijni.html> (дата звернення 01.11.2022).
4. Морі Є. Як війна породжує нові слова: веб-сайт. URL: <https://suspihne.media/266840-bajraktariti-j-cornobaiti-ak-vijna-porodzue-novi-slova/> (дата звернення 01.11.2022).

УДК 811.161.3'373:821.161.3.09 - 1

Шандригось Анастасія
магістрант
Тернопільський національний
педагогічний університет ім. В. Гнатюка
anastasiashandrigos@gmail.com

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОДНОЯДЕРНИХ РЕЧЕНЬ У РОМАНІ «ДВАНАДЦЯТЬ, АБО ВИХОВАННЯ ЖІНКИ В УМОВАХ, НЕПРИДАТНИХ ДО ЖИТТЯ» ІРЕН РОЗДОБУДЬКО

У дослідженні виявлено та описано одноядерні речення, взяті у романі «Дванадцять, або Виховання жінки в умовах, непридатних до життя» Ірен Роздобудько. З'ясовано структурні та семантичні особливості одноядерних синтаксичних конструкцій. Визначено їх роль у репрезентації індивідуально-авторської мовної картини світу письменниці.

Ключові слова: *одноядерне речення, означено-особове речення, неозначено-особове речення, номінативне речення, безособове речення.*

В останні десятиліття особливої актуальності набули питання синтаксису. В українській граматиці поряд із терміном «односкладні» функціонує термін «одноядерні» речення, який увели в обіг мовознавці І. І. Слинько, Н. В. Гуйванюк та М. Ф. Кобилянська [4].

Одноядерні речення – своєрідні за змістом та будовою синтаксичні одиниці. Вони цілком самостійні, мають широкі виражальні можливості, специфіка їх вираження простежуються в усіх стилях мовлення.

Зауважимо, що у визначеннях та класифікації одноядерних синтаксичних одиниць є багато суперечностей, тому що вони є не до кінця дослідженими.

Постать української письменниці Ірен Роздобудько постає перед нами фахівцем сучасної фемінної прози, тому що вона вміє тонко розкрити душевні переживання жінок, показати їх власні думки та місце у світі. Літературна спадщина авторки вражає стилістичною та жанровою різноманітністю.

Як пише Г. Гайдученко, «творчість Ірен Роздобудько наскрізь пройнята жагою новизни, постійним пошуком словесної палітри, яка б найяскравіше передала красу створених нею образів» [1, с. 2].

Літературознавці зазначають: «Її твори – це своєрідний синтез гендерної, морально-етичної, соціально-психологічної, побутової, екзистенційно-філософської проблематик; різних жанрово-стильових характеристик, символічних образів та глибоких підтекстів» [3, с. 56].

Роман-алюзія «Дванадцять, або Виховання жінки в умовах, непридатних до життя» тримає у напрузі, у центрі твору важкі життєві історії людей із психічними розладами. Ірен Роздобудько подає читачеві світ головної героїні, котра займає роль «провідника» у закритий світ пацієнтів психдиспансеру, завдання якої полягає в тому, щоб вислухати «маячню» своїх відвідувачів. Оскільки ми досліджуємо мову твору Ірен Роздобудько із позиції синтаксису, то насамперед зважимо на його мовне багатство. Зауважимо, що художня мова письменниці неординарна та багата. У коло нашої дослідницької уваги увійшли різновиди одноядерних речень, ужитих І. Роздобудько у романі

«Дванадцять, або Виховання жінки в умовах, непридатних до життя».

Усе вищезазначене свідчить про **актуальність** обраної нами теми статті, присвяченої розгляду функціонуванню одноядерних речень у романі «Дванадцять, або Виховання жінки в умовах, непридатних до життя» Ірен Роздобудько. У сучасному мовознавстві творчість письменниці поки що є маловивченою, тому наше дослідження вважаємо **актуальним**.

У нашій праці ми послуговуємось класифікацією українського вченого К. Ф. Шульжука, який з урахуванням формально-граматичних і семантичних ознак виділив такі типи одноядерних речень: означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові, інфінітивні, номінативні [5].

Мета роботи полягає в тому, щоб виявити різні типи односкладних речень у романі «Дванадцять, або Виховання жінки в умовах, непридатних до життя» Ірен Роздобудько, проаналізувати структурно-семантичні та функціонально-стилістичні особливості цих речень, що дасть змогу усвідомити специфіку кожного типу речень, їх роль у створенні індивідуального стилю письменниці.

Означено-особові речення – це речення, головний член яких особовим закінченням вказує на означену особу, виражений дієсловом дійсного способу першої або другої особи однини чи множини теперішнього або майбутнього часу, а також наказового способу. У творі Ірен Роздобудько ці конструкції представлено: головним членом речення, який виражений дієсловом у формі 2-ої особи однини: «Уявляєш?» [2, с. 47], «Піди в галерею» [2, с. 53]; дієсловом у формі 2-ої особи множини: «Розташовуйтеся» [2, с. 14], «Якщо розкажете щось цікавеньке» [2, с. 77].

У романі «Дванадцять, або Виховання жінки в умовах, непридатних до життя» головна героїня постійно перебуває у спілкуванні з пацієнтами психдиспансеру, які розповідають про своє життя у різний період. Тому авторка демонструє ці часові лінії. І. Роздобудько наділяє твір означено-особовими конструкціями із головним членом дієсловом у 2-ій особі однини наказового способу та майбутнього часу. Зазначимо, що такі речення наділені

експресивністю та емоційністю, яка може бути висловлена як з добрих намірів, так і з погляду прихованої іронії, сарказму, чи глузуванням над людиною, які слугують прихованим підтекстом для читача з метою розкриття реалістичного діалогу. Зазначимо також, що одноядерні означено-особові речення – невід’ємна частинка відображення психологічного образу працівниці психдиспансеру, яка додає динамічності її буденного життя.

Неозначено-особові речення – це речення, в яких дійова особа мислиться неозначено, вся увага зосереджується саме на дії чи результаті, а співвідносний із присудком головний член виражається дієсловом у формі третьої особи множини теперішнього чи майбутнього часу. Нами досліджено такі зразки неозначено-особових речень: *«Улюблена дитина, яку оберігали від усіляких згубних впливів, а найперше – від роботи»* [2, с. 37], *«І не любили»* [2, с. 102]. Нагадаємо, що неозначено-особові одноядерні синтаксичні конструкції функціонують у романі-алюзії Ірен Роздобудько для підкреслення процесів, подій та фактів. Переважно такі речення авторка вміщує у часових рамках минулого, теперішнього та майбутнього часів з метою осмислити дійових осіб неозначено, без чітких окреслень, проте співвіднести із присудком форми 3-ої особи множини. У поданих нами одноядерних конструкціях Ірен Роздобудько надає акценту діям, які відбулись у дитинстві героїні та позначились на встановленні особистості у зрілому віці та перешкоджали у стосунках із коханим чоловіком. Припускаємо, що завдяки використанню цього часу письменниця прагне продемонструвати читачеві минулі події для спостереження за градацією героїв.

Узагальнено-особові речення – це речення, в яких позначувана дія головного члена стосується будь-якої особи і мислиться узагальнено. Речення даного типу не притаманні авторській манері Ірен Роздобудько.

Безособові речення – це речення, в яких дія мислиться як незалежна від діяча чи носія стану, тому часто у них виражається настрій чи відчуття. Речення цього типу широко використовуються авторкою, наприклад: *«Мені не холодно»* [2, с. 48], *«Мені весело»* [2, с. 48], *«Було темно й вогко»* [2, с. 54].

Наведені конструкції демонструють стан довкілля, фізичний чи психічний стан героя. Зафіксуємо, що Ірен Роздобудько використовує безособові синтаксичні конструкції дуже часто, оскільки її роману притаманно показувати стани душевнохворих героїв, що з ними відбувається, в яких станах вони перебувають у ті чи інші веселі або сумні моменти життя. Завдяки використанню таких речень читач зуміє проїнятися образом героя та осмислити його.

Інфінітивні речення – це речення, головний член яких виражений синтаксично незалежним інфінітивом. Інфінітивні речення у дослідженому нами романі вживаються рідко, оскільки вони часто насичені різкістю та категоричністю, що не притаманно творчості письменниці. Продемонструємо виявлені синтаксичні одиниці: «Збожеволіти?» [2, с. 55], «Мені ж працювати на людях!» [2, с. 95], «Куди їхати?» [2, с. 114]. Додамо, що у досліджених синтаксичних конструкціях цього типу відсутні частки би (б), що властиво головному члену інфінітивного речення. Одноядерні інфінітивні синтаксичні одиниці у романі «Дванадцять, або Виховання жінки, в умовах, непридатних до життя» виражають невідворотність дії, необхідність стану чи мають значення волевиявлення. Серед досліджених нами речень переважають інфінітивні речення із семантикою вагання, сумніву, нерішучості у формі запитання. Ірен Роздобудько за допомогою таких синтаксичних конструкцій підсилює образ самотньої героїні, яка через відсутність друзів та сім'ї постійно сама вирішує свої життєві проблеми.

Номінативні речення – це речення, головний член яких виражений іменником у формі називного відмінка. Одноядерні конструкції цього типу широко функціонують у романі «Дванадцять, або Виховання жінки в умовах, непридатних до життя» Ірен Роздобудько. Номінативні речення слугують увиразнити прагнення автора передати екзистенцію людського буття, переліку предметів чи героїв та їх описів чи характерних особливостей, фактів, явищ природи і довкілля. Наведемо виявлені нами конструкції цього типу: «Ось його картка» [2, с. 15], «Звичайна історія!» [2, с. 25], «Стара корова!» [2, с. 49],

«*Туве Янсон*» [2, с. 96]. У романі номінативні речення вживаються з метою назвати предмет чи особу, вказати на нього (неї), надати оцінку або характеристику, передати динаміку думок чи вражень. Ірен Роздобудько вживає синтаксичні конструкції, які фіксують не лише наявність предмета чи героя, але й предмет думки.

Узагальнимо, що найбільш поширеними у романі Ірен Роздобудько є номінативні речення, які висловлюють буттєвість та номінацію. У таких конструкціях із природним забарвленням розповідності відтворюється широка картина життя, перелічено ті чи інші предмети, явища, герої. Проте авторка полюбляє надати їм позитивної чи негативної оцінки, характеристики, що відображено в реченнях оцінної семантики. Цікаво, що навіть лаконічні одноядерні номінативні речення дають змогу створити наочні образи, які кожен читач уявляє неначе бачить їх у реальному житті. У синтаксичних конструкціях цього типу інтонація грає велику роль. Під час дослідження ми виявили низку номінативних речень зі знаком оклику. Авторка за допомогою окличних одноядерних номінативних конструкцій надає емоційності образам, передає настрій мовця.

Таким чином, у сучасному дискурсі Ірен Роздобудько широко функціонують одноядерні синтаксичні конструкції, представлені у дієслівному та іменному типах. У контексті психологізму сучасного роману простежуємо семантичне навантаження проаналізованих речень. Те, що Ірен Роздобудько у романі «*Дванадцять, або Виховання жінки в умовах, непридатних до життя*» вживає різні види одноядерних речень, дає змогу виразити різноманітні експресивні та значеннєві відтінки. Такі синтаксичні конструкції увиразнюють та урізноманітнюють індивідуальний стиль автора. І. Роздобудько влучно використовує одноядерні речення, як форму, якій властива авторська стилістична своєрідність. Тому продемонстровані моделі розкривають індивідуальність героїв, їх думки та емоції, динамізують та надають експресивності мовленню, забезпечують економію виражальних засобів.

Список літератури

1. Гайдученко Г. Порівняння як мовно-образний засіб творів Ірен Роздобудько. *Науковий вісник ХДУ. Серія «Лінгвістика»: Збірник наукових праць*. Випуск 17. Херсон: Вид-во ХДУ. 2013. С. 118-120.
2. Роздобудько І. Дванадцять, або Виховання жінки в умовах, не придатних до життя. Роман. Київ: Нора-Друк, 2012. 272 с.
3. Садовнікова О. Асоціативно-семантичне поле концепта «любов» у новелістиці Ірен Роздобудько. *Журналістська освіта на Сумщині: набутки й проблеми: матеріали Десятої міжнар. наук.-практ. конф.* Суми: Сумський державний університет. 2014. С. 56-60.
4. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови. Проблемні питання. Київ: Вища школа, 1994. 670 с.
5. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови: Підручник для студ. вищих навч. закл. Київ: Академія, 2004. 408 с.

УДК 008:001.8.

Марія Герасимчук,
асистент кафедри
романо-германської філології.
Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
mariagerasymchuk@gmail.com

ІНТЕГРАЦІЯ ФРАНЦУЗІВ АРАБСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ В КУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР ФРАНЦІЇ

У поданому матеріалі описується вплив французів арабського походження на культуру своєї нової батьківщини.

Ключові слова: культура, синкретизм, Франція.

Сьогодні на Заході формується мультикультурне суспільство. В одній країні проживають люди різних культур, національностей, релігій, рас. Кожна з груп приносить щось своє. Спостерігається таке явище, як синкретизм (поєднання) культур. В історії вже були такі процеси. Так, у IV ст. до н. е. після